

První přednáška.

Dornach, 29. listopadu 1918.

Východ a Západ v duchovním pozorování.

Rudolf Steiner

Posledně jsem poukázal v těch pozorováních, které se zde v našem středu konají na podkladě současných událostí, na ty nutnosti sociálního uspořádání, které byly dány dnešními časovými impulsy. Není to snad program, který jsem chtěl rozvinout, to výslovně zdůrazňuji, neboť víte, že na programy vůbec nic nedám, programy jsou abstrakce. To, o čem jsem k vám hovořil, nemá být žádnou abstrakcí, nýbrž má znamenat skutečnost. Vylíčil jsem různým lidem, k nimž jsem během posledních let hovořil o těchto sociálních impulsích jako o nutnosti, tuto věc takto: Řekl jsem: To, co je zde míněno a co není vůbec abstraktním programem, to se chce ve světě uskutečnit historickými impulsy v příštích dvaceti až třiceti letech. Máte na vybranou - tak se mohlo tehdy hovořit k lidem, kteří ještě na vybranou měli, dnes nemají - buď akceptovat rozum a dát se do těchto věcí a nebo prožít, že se věci uskuteční katastrofálními převraty, revolucemi nejchaotističtějším způsobem. Jiné alternativy právě pro tyto věci v průběhu světových dějin neexistují. A dnes existuje již požadavek, aby se pochopily takové věci, které jsou skutečně vzaty z impulsů ve světě působících. Dnes není právě doba, jak jsem opakovaně zdůrazňoval, v níž každý může říci: Domnívám se, že se stane to nebo ono, nebo to se má stát, nýbrž dnes je doba, kdy jen ten může účinně něco říci o nutnostech doby, kdo je s to pohlížet na to, co se chce během doby uskutečnit.

Především jde o to, že jsem vám ovšem mohl dát jen náčrt toho, nač musím pohlížet jako na nutnost, jež se chce uskutečnit. A dnes chci - řekl bych, jen abych mohl na to navázat - jen krátce ještě zopakovat, že se jednalo o to, že tato konfuse sociální struktury, která postupně dospěla k těmto katastrofálním událostem posledních let v celém světě, že tato konfuse musí být nahrazena, jednoduše musí být nahrazena onou trojčlenností sociální struktury, o níž jsem vám posledně hovořil. Viděli jste, že tato trojčlennost směřuje k tomu, aby to, co dosud konfusením způsobem spočívalo v základě v jednotné, zdánlivě jednotné státní organizaci, že se musí rozložit do oblastí oddělených. Ono se to rozloží do tří oblastí, z nich jsem první označil jako oblast politického nebo bezpečnostního pořádku, druhou jako oblast sociální organizace, třetí jako oblast svobodné, duchovní produkce. Tyto věci, již během nejbližších desetiletí se ukáží také těm lidem, kteří nejsou ochotni dnes to pochopit - tyto tři oblasti se budou členit samostatně do každého směni. A unikneme velkým nebezpečím, kterým jinak také jde svět vstříc, jen tehdy, když se odhodláme k tomu ty to věci pochopit. Pochopíme je ale jen tehdy, když se těmito věcmi skutečně budeme do hloubky zabývat. Aby to, co řeknu, nebylo špatně pochopeno, chtěl bych ještě jednou zdůraznit toto: Sociální otázku nemáme ani vytvářet, ani o ní nějak teoreticky diskutovat. Při posledních výkladech jste viděli, že sociální otázka je tu, že musí být přijata jako fakt, jako skutečnost, že musí být jen pojata a pochopena odpovídajícím způsobem jako přírodní událost.

Viděli jste, že vše to, co jsem zde rozvinul poslední neděli jako nutné impulsy budoucnosti, je způsobilé ty zbytky, které tu zůstaly v naší socialistické struktuře ze starých dob a jimiž jsme zcela chaoticky proniknuti, přemoci cestou práva, cestou zákona. Především shledáte, budete-

li hlouběji přemýšlet o praktických výsledcích toho, co jsem vyložil poslední neděli, že tyto praktické výsledky oné sociální struktury, o níž jsem hovořil, jsou způsobivé přemoci to, a sice věcné přemoci to, co chtějí nevěcně přemoci ti, kdož se nazývají socialisty, kteří žijí více z ilusí než ze skutečnosti. Co musí být přemoženo, to jsem řekl, při hlubším přemýšlení vám to již vyplyne z toho, co jsem řekl poslední neděli, je to členění sociální struktury podle stavů. Čeho se musí vydobýt ve smyslu doby vědomí, v níž žijeme, ve smyslu 5. poatlantické doby je to, že na místo starého členění dle stavů nastupuje člověk. Bylo by proto zcela osudné, kdybychom zaměnili to, co jsem rozvinul poslední neděli s tím, co často zasahuje sem do našeho sociálního členění to, co chce být přemoženo pravidly, jež existují ve světovém dění: členění lidstva na stav vyživující, stav vojenský, stav učících. To má být přemoženo právě tím, co jsem vám vyložil poslední neděli, neboť členění podle stavu, to je to, co vnáší chaos do naší přítomné sociální struktury. Toto členění bude přemoženo právě tím, že lidé nejsou nyní rozděleni podle stavů ve smyslu onoho členění, o němž jsem zde hovořil poslední neděli. Tyto stavy zcela přirozeně zmizí. Historická nutnost směřuje k tomu, že jsou členěny poměry a člověk právě jako člověk, jako živoucí bytost, ne jako abstraktum, nýbrž jako živoucí bytost vyvolává spojení mezi třemi články. Nejedná se o členění podle stavu vyživujícího, stavu branného a stavu učícího.

když hovoříme o tom, že musí jít vstříc politické spravedlnosti, ekonomické organizaci, svobodné duchovní produkci, nýbrž o to, že jsou členěny tímto způsobem vztahy, a že člověk jako takový nemůže již náležet nějakému stavu, když se takto skutečně vztahy rozčlení, člověk stojí v sociální struktuře jako člověk a tvoří právě spojovací článek mezi tím, co je rozčleněno v těchto vztazích. Nebude zvláštní ekonomický stav, zvláštní stav vyživovací, nýbrž bude tu struktura ekonomických vztahů. Právě tak nebude tu zvláštní stav učících, nýbrž budou takové poměry, že duchovní produkce existuje svobodně v sobě. A právě tak nebude tu zvláštní stav branný, nýbrž stále víc a více se bude muset usilovat pro první článek liberálně demokraticky o to, o co se nyní v konfúsi usiluje pro všechny tři články.

Jedná se právě o to, že pokrok ze staré doby k nové době činí nutným vidět člověka postaveného ve světě jako člověka. Jinak nezískáme možnost porozumět tomu, co naše doba vyžaduje, než-li tím, že si získáme schopnost rozumět člověku skutečně jako člověku. To se může ovšem stát jen z těch pocitů, jež přináší duchovní věda.

Jak jsem již nedávno řekl, musí se pohlížet na to, co jsem vám rozvinul na širším světově historickém pozadí. Něco z obsahu tohoto pozadí jsem vám podal. Abych mohl dále pokračovat v líčení takových poměrů, jak jsem je počal líčit poslední neděli, chtěl bych dnes, řekl bych, více z okultních pramenů - ještě jednou vytvořit podklad pro to, abych vám ukázal, že tyto věci nemohou být brány tak, že si někdo něco vymyslí, co vůbec nedbá skutečných poměrů, nýbrž, že tyto věci musí být brány tak, že se skutečně na tyto věci musí nahlížet tak, jak se tyto skutečnosti dějí. Musím vyjít z toho, že se především sociální struktura musí stavět na sociálním pochopení. To je přece to, co právě po desetiletí scházelo. Je to ta oblast, které se dotýkáme, v níž se učinilo nejvíce chyb. Ani v tom nejmenším neexistovalo sociální pochopení, porozumění u velké většiny vedoucích stavů. Proto se nelze vůbec divit, že takové převraty, jako nyní ve střední Evropě, připadají lidem jako něco, co vyrůstá ze země, na co vůbec nebyli připraveni. Kdo měl sociální porozumění, toho to nezastihlo nepřipraveného. Ale obávám se, že se lidé i nadále budou pronikat tímtož smýšlením, jímž se pronikali před rokem 1914. Jako tehdy byli překvapeni světovou válkou, jež se samozřejmě nad nimi vznášela, tak se zachovají právě tak v ještě důležitější věci. Nechají také zase spíše

vypuknout to, co se světem šíří jako sociální hnutí. Tomu bude lze zabránit právě tak málo při současném líném myšlení lidstva, jako se nemohlo zabránit tomu, že zastihla lidi nepřipraveny dnešní katastrofa.

O co se tu jedná, je to, aby především vešlo ve známost, aby lidé na Zemi skutečně jednali ne z abstraktních idejí, v tom či onom směru nýbrž aby v okamžiku, kdy jejich jednání má sociální efekt, jednali tak, jak podněcují impulsy lidí jednat, impulsy, jež spočívají ve světovém dění, do něhož je člověk zapojen. Jednu elementární skutečnost ponechávají lidé zcela bez povšimnutí: Mluvím ze zkušenosti, neboť jsem byl nucen hovořit o těchto věcech v posledních letech s lidmi nejrůznějších povolání a stavů. A vím, jak jsem pochopil, když jsem o těchto věcech hovořil. To je ta skutečnost, že lidé Východu a Západu - na budoucím utváření věci se účastní všichni lidé - jsou zcela rozdílní vzhledem ke svým impulsům, jsou zcela rozdílní vzhledem k tomu, co chtějí. Zkoumáme-li vždy jen nejbližší okruh, nemůžeme dospět k žádnému jasnému úsudku o tom, co nutného se děje ve světě. K jasnému úsudku se dospěje jen tehdy, když se věci skutečně - musím již jednou použít toho slova - posuzují podle impulsů světového dění. Budou do toho mluvit lidé Západu, tedy evropských západních států s americkým přívěskem, budou do toho mluvit lidé evropského Východu s asijským zázemím v nejbližších dvou až třech desetiletích, ale budou hovořit rozdílným způsobem, protože lidé na Zemi mají nutně různé představy o tom, co člověk pocítuje a musí pocítovat jakožto potřebu své lidské důstojnosti a své lidské bytosti zde na Zemi. Nemůžeme o tom hovořit, nechceme-li si ujasnit, že v budoucnosti musí vystoupit jisté věci, kterým by se lidé chtěli nejraději vyhnout.

Hovořil jsem o tom již poslední neděli, že je jednoduše nemožné, aby se účinné, plodné sociální ideje v budoucnosti nacházely nějakou jinou cestou než tou, která vede k tomu hledat pravdy na druhé straně Prahu obyčejného fyzického vědomí. V obyčejném fyzickém vědomí nejsou žádné účinné sociální ideje. A tak k lidem musí přistupovat, jak jsem to v poslední neděli popsal, tyto sociální, skutečně účinné ideje. Tím je skutečně dáno, že se nesmíme bát seznamovat se v budoucnu, tak dobře jak to každá umí, s tím, co je vlastně Práh duchovního světa. V oblasti každodenního života, také v oblasti vědy mohou lidé ještě dlouho pokračovat stejným způsobem, aniž se seznámí s tím, co je Práh duchovního světa. Zde se dá z nouze bez něho ještě vystačit. S ohledem na sociální život se vystačit nedá, aniž si všimneme toho, co se zde vždy znovu nazývalo Prahem duchovního světa.

Neboť v lidech současnosti existuje, sice ještě podvědomě, ale proniká stále víc a více do vědomí, touha (instinkt) zavést takovou sociální strukturu, která nechá každého člověka odpovídajícím způsobem být na Zemi člověkem.

Méně jasně, ale přece jen instinktivně cítí lidé v nejrůznějších teritoriích naší Země, co to je lidská důstojnost, život důstojný člověka atd. Abstraktní sociální demokrat dneška věří, že může bez dalšího vyjádřit internacionálně, co je lidská důstojnost, právo člověka atd. To nemůžeme, neboť musíme nutně, chceme-li to vyjádřit, myslet na to, že vlastní představa o člověku tkví za Prahem k duchovnímu světu, neboť člověk přece náleží duchovně-duševnímu světu. Může tedy plně odpovídající, vše zahrnující představa toho, co člověk je, přijít jenom z druhé strany Prahu duchovního světa. Ona také skutečně odtud přichází. Neboť když vám i Američan nebo Brit, nebo Francouz, nebo Němec, nebo Číňan, Japonec, Rus hovoří o člověku a předkládá vám jakkoli nepostačující pojmy, nepostačující představy - v jeho podvědomí spočívá něco mnohem obsáhlejšího, ale něco, co musí být pochopeno. A to, co tu

spočívá, toto obsáhlejší, to usiluje dostat se do vědomí. Můžeme proto říci: Jednou to došlo v dějinném vývoji světa tak daleko, že v lidských srdcích žije obraz člověka. Bez zřetele na tento obraz nemůže se vyvinout žádné sociální porozumění. Tento obraz žije, ale žije v podvědomí. V okamžiku, kdy usiluje dostat se do vědomí a kdy skutečně do vědomí vstupuje, může být pochopen jen těmi schopnostmi - při nejmenším v pojmech, schopnostmi rozumovými, těmi schopnostmi, které jsou přijímány zdravým lidským rozumem, těmi schopnostmi onoho vědomí, jež je nadmyslové povahy. V lidech, kteří dnes sociálně usilují, žije obraz člověka, který může zůstat tak dlouho nevědomý, může zůstat instinktivní, pokud v člověku neprocitne touha vše si ujasnit. Chce-li si ji ale ujasnit, může to učinit jen tím, že vidí tu věc v onom světle, které přichází z druhé strany prahu. A tu se ukazuje pro objektivního duchovního pozorovatele, že obraz člověka, který tu instinktivně v duších straší, je u člověka Západu zcela rozdílný než u člověka Východu. A to bude nesmírně důležitou otázkou v budoucnosti. Ona zasahuje do všech skutečných vztahů. Zasahuje do ruského chaosu, zasahuje do středoevropské revoluce, zasahuje do konfuse, která se připravuje na Západě až k Americe. Jinými slovy: To, co se připravuje, na to se musí hledět ve světle nadmyslového vědomí, má-li to být pochopeno. Musí to být pochopeno těmi schopnostmi, které přicházejí z nadmyslového vědomí. Neboť není žádné cesty' smyslovým vědomím pochopit to, co existuje instinktivně jako obraz člověka jako u člověka Západu, tak i u člověka Východu.

Abyste ale toto pochopení získali, je nutné, abyste se seznámili s dvěma věcmi, s dvěma rozdílnými podobami, jimiž se u Strážce Prahu projevuje cosi určitého, v člověku instinktivního, čím je vlastně člověk posedlý. Neboť jak na Západě, tak i na Východě je tím člověk posedlý. Pokud je to instinktivní, je tím posedlý, a teprve když si to jasně uvědomí, pak tím již posedlý není. Je nutné, abyste se seznámili s tím zvláštním způsobem, jak něco takového vystupuje nyní do skutečného vědomí, do nadmyslového vědomí to, čím je člověk vlastně podvědomě posedlý. Dvojím způsobem dovídá se člověk u Strážce Prahu, jak něco takového, co bouří v jeho instinktech, co tedy není on sám - neboť jen to, co pojmáme vědomě, jsme my sami - jak to před ním vystupuje. Dvě podoby mají tyto věci, které instinktivně v člověku činí tohoto člověka posedlým, dvě podoby mají před Strážcem Prahu. To znamená, přichází-li člověk k Prahu, potom vyjde najevo, čím je člověk instinktivně posedlý, má to buď jednu nebo druhou podobu. Jednu podobu můžeme označit za podobu přízraku. To, čím je člověk instinktivně posedlý, vystupuje před Strážcem Prahu v tomto případě tak, že to je jakýmsi zevním vjemem, je to potom halucinace, ale jakýmsi zevním vjemem, předstupuje skutečně před člověka a projevuje se člověku jako zevní vjem. To je charakter přízraku. Může tedy něco, co v člověku instinktivně žije, co v něm bouří, co on vědomě poznává u Strážce Prahu, kde přestávají všechny instinkty, kdy věci počínají být plně vědomými a včleňovat se do svobodného duchovního života, něco takto instinktivně žijícího může vystupovat před Strážcem Prahu jako přízrak. Potom se toho zbavujeme jako instinktu. Nesmíme se obávat toho, že něco takového vystoupí jako přízrak, neboť jenom tím se toho zbavíme, že to vidíme zevně objektivizováno. že máme to, co tu v člověku bouří, skutečně zevně před sebou jako přízrak. To je jedna forma. Druhá forma, v níž může něco takového instinktivního vystoupit, to je forma mûry. To není vjemem zvenčí, nýbrž jakýmsi tísnivým pocitem, nebo jakýmsi doznívajícím působením ve vizi toho, co člověka tísní, imaginativním zážitkem, který se ale pociťuje zároveň jako tlak mûry.

Buď jako mûra nebo jako přízrak se musí projevit to, co instinktivně v člověku žije, když si to člověk chce přivést vzhůru k vědomí. Tak jako se každý instinkt, který v člověku žije,

musí postupně, aby se stal člověk opravdu člověkem, vyzvednout vzhůru a musí se stát buď přízrakem nebo tlakem mûry, neboť jen tím se člověk osvobozuje od instinktů, tak musí vskutku také to, co nevědomě, instinktivně žije jako lidská důstojnost, jako obraz člověka na Západě a Východě, předstoupit v té či oné formě před lidi a musí být pochopeno, především musí být pochopeno zdravým lidským rozumem. Tak tomu bude moci být, že duchovně-vědecký badatel, prakticky působící duchovní vědec může přijatelně vysvětlit, že to nebo ono se projevuje jako tlak mûry, to neb ono se objevuje jako přízrak, ale on bude to, co prožívá ze své zkušenosti, odívat do takových slov, že bude používat historických nebo jiných představ, takže to, co prožívá, mohou pochopit zdravým lidským rozumem to, kteří ještě nemají takovéto okultní schopnosti, jimiž lze tyto věci zřít.

Nikdy nemůže platit nějaká výmluva, že my tyto věci nezříme. Neboť vše, co je zřeno, se odívá do takových představ, aby je mohl zdravý lidský rozum pochopit. Důvěra k tomu, kdo tyto věci zří, smí sahat jen tak daleko, že k němu máme důvěru, že on nám může dávat podněty, ale není třeba mu věřit. Neboť to, co je řečeno, může, když jen usilujeme o nepředpojatost, vždy prohlédat zdravý lidský rozum.

Nyní je tomu tak, že ony instinkty, které žijí na Západě jako obraz člověka a usilují o sociální strukturu, že tyto se před Strážcem Prahu projevují jako přízraky. Onen obraz člověka, který žije u lidí evropského východu s jejich asijským zázemím, to ukazuje se jako tlak mûry. Okultní skutečnost je prostě tato: Když si dáte - kde to je nejvýraznější - vyličit od Američana, co pocítuje jako obraz, pravé lidské důstojnosti, když tento obraz, okultně zpracovaný, donesete až ke Strážci Prahu a činíte před Strážcem Prahu své zkušenosti s tímto obrazem, tak před vás předstupuje jako přízrak. Dáte-li si líčit nějakým Asijscem nebo vědoucím Rusem, co si představuje jako obraz člověka, potom to působí na toho, kdo to může donést až ke Strážci Prahu, jako mûra.

Ale to, co vám tu říkám, je jen charakterizování jedné okultní zkušenosti. Tato okultní zkušenost má svůj základ v historických impulsech, v historických událostech. Neboť to, co se instinktivně vytváří v srdcích a duších lidí, to se vytváří také z historických základů. Západní národy, Britové, Francouzi, Italové, Španělé, Američané, oni prostě z jistých historických impulsů, ovšem nikdy s plným jasným vědomím, nýbrž instinktivním způsobem, dali při svém vývoji z dávné doby až k svému přítomnému stavu zakořenit ve svých srdcích takovému obrazu člověka, který můžeme skutečně charakterizovat správně, když podrobně prozkoumáme historické impulsy.

Tento obraz člověka, jak východní, tak západní obraz, ten musí být nahrazen tím, co může být skutečně nalezeno duchovně-vědeckým bádáním a co jedině může spočívat v základě skutečného sociálního uspořádání, nikoli takového, které je ovládáno přízraky, a také ne takového, které je ovládáno mûrou. Zkoumá-li se věcně: Proč je západní obraz člověka přízrakem? Tak vyplývá po uvážení všech historických podkladů, že do instinktů, které vedly k obrazu člověka v západní oblasti, které vedly například nyní k tak zvanému Wilsonovu programu světa, který je tak velice veleben, že do instinktů zasahuje a v jejich základech spočívá přízrak staré římské říše. Vše to, co se postupně vyvinulo, co má vlastně veskrze atavistický, to je lucifericko-ahrimanský charakter, což není pro současnost bezprostředně přiměřené, nýbrž co je přízrakem dřívějších dob, to je přízrak romanismu. Jistě že je v západních kulturách mnohé, co vůbec nesouvisí s romanismem. V anglicky hovořících krajinách najdete samozřejmě mnohé, co s tím nesouvisí. Také ve vlastních románských

zemích najdete mnohé, co nesouvisí s romanismem. Ale o to nejde, nýbrž to, o co jde, je obraz člověka, pokud se má včlenit do sociální struktury. To je dnes v těchto teritoriích veskrze instinktivně určeno a ovlivněno tím, co se vytvořilo v římské kultuře. Je to vůbec produktem latinského způsobu myšlení 4. poatlantické kultury. Není to něčím, co žije, je to něčím, co straší jako přízrak zemřelého. A tento přízrak je tím, co se jeví objektivnímu okultnímu pozorovateli, když si chce učinit obraz o tom, co se má uskutečnit ze Západu jako něco, co ovládá svět.

Nic neprospěje pojednávat o těchto věcech bez vědy, neboť to již dále stav lidstva v přítomné periodě nedovoluje. O co se jedná, je to, že je nutné pohlížet těmto věcem jasně do očí. Přízrak římanství obchází na Západě. A když jsem nedávno upozornil na to, jaký bude osud různých národů Západu, zejména jednoho národa. Francouzů, tak to souvisí s tím, že právě Francouzi lpí co nejintenzivněji na románském přízraku, že oni se svými celými instinktivními vlohami temperamentu a charakterem nemohou odloučit od románského přízraku. Hleďte, to je jedna stránka věci, která je na Západě.

Druhá stránka věci je ta, že se také na Východě uplatňuje jistý obraz člověka, pokud se chce včlenit do sociální struktury. Tento obraz je ovšem takovým, že jako nutnost skutečnosti vzejde již to, o čem jsem vždy hovořil, že se připravuje v evropském Východě zvláště šestá kulturní perioda. Ale když pozorujeme věc dnes ze stanoviska současnosti, tak je to, co dnes ještě žije na východě Evropy s asijským zázemím, nikoli ten obraz, který se jednou z člověka vyvine přirozeným způsobem, který ale člověk by byl povinen již dnes vyvíjet z poznání, nýbrž je to obraz, který, když se vezme a jde se s ním ke Strážci Prahu, aby se pozoroval, jeví se jako můra.

A tento obraz jeví se jako můra z toho důvodu, že instinkty, které se uplatňují na Východě při určování tohoto obrazu, jsou živeny jakousi ještě nedokonalou silou. Vždyť ona se vyvine teprve v budoucnu, v 6. poatlantické kulturní periodě, ke své plné velikosti. Tato síla, ta ale potřebuje impuls, který by ji podporoval. Potřebuje, dříve než procitne vědomí - a vědomí musí právě z Východu procitnout - jakýsi instinktivní podklad. A tento instinktivní podklad, který dnes ještě žije v lidech Východu, když si činí obraz člověka, ten působí jako můra. A právě tak, jako všechny impulsy, které zůstaly z romanismu, spolupůsobí jako staré odvozené impulsy u obrazu na Západě, tak má můra podporovat Východ v tom, přivést Východ zcela tajuplným způsobem k tomu, aby se od ní osvobodil - tak jak můra působí, kterou potom přemůžeme a odvrhneme, když z ní procitneme, takže si máme ujasnit to, co se vlastně stalo. Tato síla, která tu má na Východě působit, není něčím přežitým, nýbrž něčím právě v současnosti teprve správně působícím. Jsou to síly, které vycházejí z britské světové říše. Právě tak jako se na Západě utváří obraz člověka v přízrak skrze impulsy romanismu, tak je obraz člověka na Východě vtlačován do lidské duše, že přitom to, co ještě dlouho do budoucna bude působit jako úsilí britské světové říše, je tlakem můry.

Tyto dvě věci způsobují, že to, co bylo vědomě v římské říši, žije dále na jedné straně nevědomě přízračným způsobem na Západě a že to, co se připravuje, co je právě v současnosti působivé, tyto britsko-americké impulsy světové říše, že tyto impulsy ti jsou jako tlak můry, jako vyvrácení tohoto tlaku můry, aby přivedly lidi Východu k vědomému zrození patřičného obrazu člověka.

Vyslovovat tyto věci dnes je nepohodlné, naslouchat jim je lidem také nepohodlné. Ale jsme jednou v takové epoše vývoje světových dějin, v němž se může dosáhnout něčeho jen tím, že

člověk ze svého poznání, ze svého plného vědomí pohlíží objektivně na věci světa, seznamuje se s věcmi světa vskutku objektivně. Jiným způsobem to dále nejde. A to, co se nakonec v současnosti děje, to se stalo proto, aby byl člověk donucen tyto děje jistým způsobem zvrátit. Nesmí se vlastně jít tak daleko, aby se člověk stejně, jak tomu bylo po dlouhou dobu, dal nutit tak smýšlet, nyní se opět dal nutit k jiným myšlenkám, protože v jisté oblasti Země jsou věci zvráceny vzhůru nohama. Můžeme dnes poznávat lidi, kteří se v pár týdnech vyvinuli z „udatných“ samozřejmě v uvozovkách - royalistů v extrémní republikány a bůhví v co ještě. Jsou to titíž lidé! Právě tak málo, jako dříve od těch lidí, kteří byli nutně „royalisty“, mohlo něco přijít, co je pro lidstvo lékem, spásou, právě tak nemůže přijít něco ozdravujícího, spásného od těch lidí, kteří se dnes stali tlakem socialisty, nebo pro mne za mne z pravých royalistů bolševiky, neboť existují i takoví. Čeho je zapotřebí, není jedno ani druhé. Čeho je zapotřebí, je, abychom nahlédli, že jen to může být spásou a lékem, co vzchází ze svobodného rozhodnutí svobodné lidské duše, to, k čemu se člověk rozhodne sám, k čemu člověk dochází úvahami svého smýšlení, úvahami svého srdce a tím, že do věci vidí. To je to, o co tu jde. Jinak prožíváme stále znovu a znovu, že na věci jednou, vedeni tlakem poměrů, pohlížíme tak či onak. Ten, kdo dnes například Ludendorfa nazývá zločincem, když na něho před šesti týdny pohlížel jako na velkého vojevůdce, ten je, když nemá žádné důvody pro to či ono, když to nemůže učinit ze svobodného rozhodnutí svobodného srdce, ten má v tomto případě pro vývoj lidstva právě tak malou hodnotu jako v tom druhém případě. Neboť nezáleží pouze na tom, že je něco abstraktně správné - zpravidla je falešné právě tak jedno jako druhé - nýbrž na tom záleží, abychom získali schopnost ke skutečně vlastnímu úsudku. Tu vám může být duchovní věda dobrým rádcem. Prožívám vždy znovu a znovu, že se to, co zde nebo jinak v duchovně-vědecké oblasti říkám, shledává těžko pochopitelným. To pochází z toho, že skutečně není vůle uplatnit na věci svůj zdravý lidský rozum. Shledává se to těžko pochopitelným, protože se shledává, že není dost pohodlné tyto věci chápat.

Mluvil jsem v těchto pozorováních také porůznu o této tak zvané válečné katastrofě posledních let a o tom jak vstupuje do dnešních dnů. Doufám, že se chápe, že věci, které se staly v posledních týdnech, jsou plným potvrzením, o čem jsem po léta k vám a ostatním o této oblasti mluvil. Nenastalo nic jinak, než co je v tom smyslu, jak jsem zde byl mluvil. A dokonce ta mapa, kterou jsem zde na tabuli před lety nakreslil - vidíte, že se v těchto dnech uskutečňuje.

Jenom se nesmějí věci, které jsou zde řečeny, brát ve smyslu nedělních odpoledních kázání, nýbrž se musí brát tak, jak jsou míněny, jak jsou vysloveny ze skutečných impulsů, které jsou buď uskutečněny, nebo se uskutečnit chtějí. Proto nechci být také zdrženlivý, i když to občas znamená také opakování vždy znovu a znovu upozorňovat na jisté metodické věci. Tyto metodické věci jsou tím ze všeho nejdůležitějším v oblasti duchovně-vědeckého pozorování a poznání, které je tak nutné v naší době. Co duchovní věda s naší duše činí, to je mnohem důležitější než abstraktní seznamování se s jednou nebo druhou pravdou. Vždyť prožíváme stále znovu, jak právě při vnímání bezprostředních zevních událostí je prospěšný onen způsob duševní struktury, který přichází z duchovní vědy. Jak často jsem to zdůrazňoval během těchto let, že je vlastně strašné, že lidé vždy znovu nadhazovali pohodlnou otázku: Kdo je vinen touto válečnou světovou katastrofou? Jsou to Centrální mocnosti nebo Dohoda nebo bůhví kdo? Zatím co tato otázka, kdo je vinen, vůbec nemůže být zodpovězena. Otázku musíme položit zcela určitým způsobem. Na správném položení otázky tu záleží. Jen potom se může dojít k postačujícímu, hlubokému, skutečnému náhledu. Ale to je u mnohých lidí

současnosti beznadějně apelovat na tento náhled. Mnohé, co se dnes z Paříže líčí, připomíná mi například něco jiného, co není bez podílu na tomto neštěstí, a co se stalo dříve v Berlíně nebo na jiných místech. Nezáleží právě na tom, že zařizujeme svůj úsudek podle toho, jak je to právě dovoleno nebo není dovoleno - především úsudek o skutečnostech - nýbrž, aby tento úsudek byl vytvořen ze svobodného uvažování, ze svobodné duše samé. Na tom záleží.

Vzpomenete-li si na mnohé, co jsem zde v posledních týdnech řekl, tak shledáte, že dobové události, které mezitím nastaly, mnohé věci potvrdily. Uvedl jsem vám například, že nelze mluvit o tom, že v tom smyslu jak je to mnohým lidem tak pohodlné, by se mělo hledat u Centrálních mocností to, co se nazývá vinou na světové válce. Ale řekl jsem vám, že k světové válce podstatně přispělo to, že vlády Centrálních mocností byly idiotské. Co jsem zde ještě v posledních přednáškách byl uvedl, to se mezitím v tomto týdnu plně potvrdilo s odhaleními, jež jsou v plném souladu s mými vývody, s odhaleními, která vyšla od bavorské vlády a která reprodukuje korespondenci mezi bavorskou vládou a bavorským vy slancem v Berlíně, hrabětem Lerchen- feldem-Koferingem. S takovými věcmi vzchází stále více obraz, který jsem vám po léta ovšem musel podávat tak, že jsem vždy tyto věci uváděl ve vztah k správnému kladení otázek. Je jistou zásluhou - a také tyto věci smějí být nyní zdůrazněny - zásluhou Kurta Eisnera, který přišel tak zvláštním způsobem z vězení na křeslo premiéra, že začal se zveřejňováním těchto věcí. V této době, v níž se tak mnoho hovoří o oněch lidech, kteří se stali nehodnými svých úřadů, smí se také zajisté hovořit o takovém člověku, jakým je nyní bavorský ministerský předseda a k němuž se proto nechceme blížit s poklonkováním. Každý samozřejmě může a má podle své karmy a podle druhu a způsobu, jak je postaven svou karmou do světa učinit ten nebo onen úsudek na tom nebo onom místě. Jestliže si chceme osvojit sociální porozumění - mluvil jsem o tom v různých souvislostech - tak se jedná především - o to, aby si člověk osvojil chápání člověka, zájem o člověka, diferencované zájmy o člověka. Chtít lidi poznávat, to je úlohou budoucnosti, to musí být pro budoucnost úlohou tou nejdůležitější. Musíme si ale osvojit jistý, chci nyní říci instinkt pro to. abychom usuzovali ze symptomů. Proto jsem vám přednášel o dějinách jako o symptomatologii. Takový člověk jako tento bavorský ministerský předseda Kurt Eisner stojí před námi úplně, když si například povšimneme této skutečnosti. Neřekl jsem vám to nyní, abych vyslovil něco aktuálního, nýbrž abych vám ilustroval kus psychologie, kus nauky o duši.

Když ještě nebylo vydáno žádné vyhlášení války ani napravo ani nalevo, nýbrž když jsme byli teprve v neposledních dnech července 1914, tu řekl Kurt Eisner v Mnichově: Jestliže nyní skutečně dojde ke světové válce, potom se národy nejen zmasakrují, nýbrž potom se zřítí všechny trůny ve střední Evropě. To je nutným následkem. Zůstal si věrný. Shromáždil v Mnichově během let malou skupinku, která byla vždy policií pronásledována a promluvil k ní, když na zvlášť důležitém místě vývoje posledních let v Německu vypukla stávká, pak byl potrestán vězením. Postoupil nyní z vězení na místo bavorského ministerského předsedy. Je to člověk nekompromisní. Nechci ho chválit, neboť poměry jsou nyní takové, že dokonce i takový člověk může dělat chybu za chybou. Ale chtěl bych charakterizovat něco, na čem záleží. Jedná se vždy o to, abychom věci, které před člověka ve světě předstupují, správně hodnotili jako symptomy, abychom z nich usuzovali na to, co je za nimi, když nemáme schopnosti vůbec ze symptomů vidět působení duchovna, které je za tím. Musíme se alespoň snažit, pohlížet ze symptomů na duchovno, které je za nimi. A zvláště to bude nutné pro budoucnost, aby vystoupilo porozumění od jednoho člověka k druhému. S frázemi, s programy, s leninismy se nevyřeší sociální otázka, nýbrž pochopením člověka vůči člověku,

jak si to ale může člověk osvojit jen tehdy, když je s to uznávat člověka jako zevní projev čehosi věčného v sobě samém.

Hleďte, vezmete-li to, co jsem řekl, že na Západě člověk před Strážcem Prahu působí jako přízrak, na Východě jako můra, potom jaksi obdržíte impuls, abyste poměry současnosti viděli správným způsobem. Na Západě zanikající obraz člověka, který se proto jeví jako přízrak, na Východě vzcházející obraz, který ale musíme brát v jeho současné podobě, protože je ještě pouhou imaginací tlaku můry a teprve po překonání tohoto tlaku můry může se vynořit ve své pravé podobě. Proto je tomu tak, že musíme hledět hlouběji, chceme-li se dnes vůbec zúčastnit diskuse o sociální otázce. A věci, které musíme zřít v hlubším smyslu, jsou především ty, které se vztahují na způsob myšlení, jak toto myšlení prýští z celého člověka, jsouc diferencováno po celé Zemi.

Že tento románský přízrak mohl získat tak hluboký vliv, to právě pochází z toho, že v podstatě v lidském myšlení nebylo ještě přemoženo myšlení starozákonního světového názoru. Křesťanství je skutečně teprve na počátku. Křesťanství není ještě tak daleko, že by skutečně proniklo do lidských srdcí. Proto způsobila římská církev, která sama je pod vlivem románského přízraku, co se týká theologie, již to potřebné. Tato římská církev více přispěla k tomu, jak jsem se častěji zmínil, aby obraz Krista byl před lidskými srdci a lidskými dušemi zadržen, než aby do nich byl vnesen. Neboť představy, kterých se používalo v římské církvi, aby se Kristus pochopil, to jsou zcela představy sociální a politické struktury staré říše římské. I když to lidé nevědí, působí to do jejich instinktu.

Ty představy, které platily ve Starém zákoně, které musíme zejména označit jako představy starozákonního židovství, které našly své zesvětštění v romanismu - i když je protikladem k židovství, je jenom ve světové oblasti tím, čím je židovství duchovně - tyto představy vstoupily oklikou přes římanství do naší přítomnosti, ony straší v ní jako přízraky. Toto starozákonní myšlení, ještě neproniknuté Kristem, to musíme hledat v člověku podle jeho pravého původu. Musíme si odpovědět na otázku: Na jakých silách závisí právě toto myšlení, jakým je myšlení starozákonní?

Toto myšlení závisí na tom, co může být z generace na generaci zděděno krví? Schopnost myslet tak, jak je to ve směru Starého zákona, to se dědí ve sledu generací lidstva krví. To, co dědíme od našich otců jakožto schopnosti prostě tím, že jsme zrozenými lidmi, tím, že jsme byli před svým zrozením embryonálními lidmi, to, co dědíme tedy jako sílu myšlení, to žije v krvi, to je myšlení starozákonní. Neboť naše myšlení se tím dělí na dva články, na dvě části. Jedno myšlení je to, co máme svým vývojem až k svému zrození, co tedy dědíme od svých otců, popřípadě od svých matek. Můžeme myslet tak, jak se myslelo starozákonně, protože jsme byli embryi. To je tím podstatným u starého židovského národa, že se ve světě, který prožíváme zde mezi narozením a smrtí, nechtěli nic naučit navíc k tomu, co dostali jako schopnost tím, že byli embryi až ke zrození. Pochopíte starozákonní myšlení jen tím, že je pojmete tak, že si řeknete: To je to myšlení, které máme působením toho, že jsme byli embryi.

Myšlení, které se k tomu připojuje, je to, které si ještě získáváme po embryonální době v lidském vývoji. Pro jisté zevní používání získává si člověk přece nejrůznější zkušenost, ale nedosáhne to až ke skutečné proměně myšlení, takže dokonce ještě dnes mnohem více se věří, dále působí starozákonní myšlení. Člověk je nucen žít zde na fyzické Zemi mezi narozením a smrtí. Ale on neproniká zkušenosti, které zde činí, oním myšlením, které mu z

těchto zkušeností vyplývá. Činí tak v nejmenším smyslu, nejvýše snad instinktivně. Nedospívá alespoň v těchto zkušenostech, které činí, k tomu, aby zrodil zvláštní způsob myšlení. To činí jen skutečný, v dnešním smyslu vyvinutý okultista. Prožívá život, který tu žije, tak že nově procítá, tak jako dítě procítá, když se narodí. Ten, kdo si počíná ve smyslu knihy „Jak dosáhneme poznání vyšších světů“, ten prodělává ještě jednou to, jak se obyčejný člověk chová k embryu. Ale v obyčejném životě se to dělá tak, že jsme sice nuceni prodělávat zkušenosti, ale že se myšlení používá jen k tomu, co jsme si získali vlivem embryonálního vývoje. Tak lidé chodí po světě a dělají zkušenosti, nechtějí jít dále, nýbrž používají na tyto zkušenosti jakožto myšlenkový obsah, zejména jakožto myšlenkové zaměření, jakožto myšlenkovou formu, co jim dává život jako embryo, co se tedy dědí krví z generace na generaci.

Nyní tu je skutečnost stěžejního významu. Touto skutečností je, že mystérium Golgoty ve svém vlastním charakteru nemůže být nikdy pochopeno oním myšlením, které má člověk jenom z embryonálního vývoje. Uvedl jsem vám proto v těchto přednáškách při svém nynějším pobytu, že mystérium Golgoty je něčím, co se nemůže pochopit obyčejným fyzickým myšlením, co musíme vždy popírat, jsme-li poctiví. pokud chceme zůstat u fyzického myšlení. Mystérium Golgoty, vůbec vše. co je proniknuto Kristem, musí být pochopeno nikoli ze stanoviska měsíčního, nýbrž slunečního, kterého si dobýváme po zrození zde na Zemi, zde v životě. To je velký rozdíl mezi tím, co je a co není proniknuto Kristem. Co není proniknuto Kristem, je ovládáno myšlením, které se dědí pokrevně. Pojímání světa proniknuté Kristem je ovládáno tím myšlením, které si musíme získat individuálně, jako osobnost ve světě pomocí životních zkušeností, když si tyto zkušenosti tak /duchovně. jak to nacházíme popsáno v knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“

Je podstatné, že ono myšlení, které máme z embryonálního vývoje, vede k tomu, že poznáváme božství jako Otce. Ono myšlení, které získáváme ve světě osobním životem po době embryonální, vede k tomu poznat božství také jako Syna.

Nutkání používat jen onoho myšlení, které je myšlení Jahve-ovské, působí dále až do 19. století. Toto myšlení je ale také způsobilé chápat z člověka jen to. co z člověka náleží do přírodního řádu. To nastalo tím - víte, že Jahve je jedním ze sedmi Elohimů - že toto božství Jahve, tedy jeden ze sedmi Elohimů. nejprve se předčasně zmocnil vlády nad lidským vědomím a ostatní z Elohimů potlačil. Tím byli ostatní Elohimové nejprve zatlačeni do sféry tak zvané iluse, to znamená, že jsou pokládáni za bytosti fantastické. To pochází z toho, že božství Jahve tyto duchy zatím potlačilo a lidské vědomí prostoupilo tím. co může být posíleno z doby předembryonální.

Tak to působilo až do 19. století, neboť tím. že božství Jahve jaksi zbavilo trůnu ostatní Elohimy, a ostatní Elohimové se uplatnili teprve pomocí osobnosti Kristovy a budou se po sobě uplatňovat nejrůznějším způsobem, tím se dostala lidská přirozenost pod vliv nižších elementárních duchovních bytostí, které působí proti úsilí Elohimů. Takže tedy byl vývoj pro lidské vědomí takovým, že božství Jahve se ustanovilo jako jediný vládce. Tím. že ostatní byli zbaveni trůnu tím se dostala lidská přirozenost pod vlivy nižších bytostí než Elohimů. A tak nepůsobí jen Jahve dále až do 19. století, nýbrž nižší bohové místo Elohimů. A i když se křesťanství rozšířilo - říkal jsem vám přece častěji, že je ve skutečnosti na počátku - lidstvo je ještě nepochopilo, a to proto, že nepřijalo současně působnost Elohimů. nýbrž zůstalo závislé

na myšlení jahveovském, na tom myšlení, které procitá embryonální silou, a dále lidé zůstali pod vlivem odpůrců Eloolůmů.

Ukázalo se to v 19. století a to přesně ve 40. letech 19. století, které jsem vám častěji označoval jako zvláštní mezník, že postupně Jahve sám byl ve svém vlivu na lidské vědomí přemožen silou oněch duchů, které vyvolal. Z toho vyplynulo - protože můžeme se silou Jahveho pochopit pouze to, co je v člověku vázáno na přírodní řád, tedy vázáno na krev - že dřívější hledání Boha v přírodě přešlo vlivem odpůrcích skutečností v pouhou atheistickou přírodní vědu a v praxi v pouhé utilitární myšlení. To je třeba mít pevně na mysli pro 40. léta, pro onen okamžik, který jsem vám uvedl. Tak se stalo tím, že se Jahve duchů, které vyvolal, nemohl zbavit, že přešlo starozákonní myšlení do atavistické přírodovědy novější doby, která se v oblasti sociálního myšlení stala marxismem nebo podobně, takže vládne v oblasti sociálního světa myšlení ovlivněné přírodní vědou.

To souvisí s mnohým, co se odehrává bezprostředně dnešního dne. V dnešním člověku prostě vězí starozákonní myšlení proměněné v naturalismus. Proti tomuto myšlení není ani to, co přichází jako obraz člověka ze Západu, jakož i to, co přichází jako obraz člověka z Východu postačující ochranou. Neboť to zdržuje člověka od skutečného, oprávněného úsudku.

Neboť dnes je přímo hmatatelné, jak se lidé brání proti hlubšímu náhledu. Xýstupuje to občas až patologicky. Tak zvané dějiny války posledních dvou let - říkal jsem vám to nedávno - budou dějinami psychiatrickými, sociálně psychiatrickými. Věci, jak se odehrály pro toho, kdo je zná, jsou takovými, že vyslovují, když jsou věcně sestaveny, nejlepší symptomatologii pro sociální psychiatrii posledních let z oněch let, která přijdou. Jen musíme psychiatrii poněkud jinak pojímat, jemněji než jak ji pojímá materialistická medicína. Jinak nebude možno psychiatrii, kterou máme studovat například na osobě Luden- dorffově, nikdy správně vyznačit. Ale člověk se bude prostě muset učit vzpomenout, že jsem od počátku této katastrofy, i když se to i ono říkalo s lehkým srdcem, zdůrazňoval vždy a vždy toto: Tato válečná katastrofa učiní nemožným, aby se dějiny psaly z pouhých dokumentu a z archu nich výsledků. Jen ten pochopí, jak se tato katastrofa stala možnou, kdo si ujasní, že věci, které zásadně rozhodovaly, které se staly r. 1914 koncem července a začátkem srpna, ty se staly v utlumeném vědomí. Lidé po celé Zemi měli utlumené vědomí a tyto věci se staly tak, že ahrimanské mocnosti působily do těchto utlumených vědomí. Tedy poznáním vpravdě duchovně-vědeckých skutečností musí být tyto věci odhaleny. Co se již jednou musí nahlédnout je to, že již uplynula doba, kdy se mohou pevně stanovit události z pouhých dokumentů asi ve smyslu Rankova zpracování dějin nebo pro mne za mne dějinného popisu v jiné oblasti, Bucklesova nebo podobných. To je důležité!

Pouhé sympatie a antipatie nerozhodují nic, má-li být získán směr člověku. Ale podle sympatií a antipatií se v posledních letech usuzovalo a usuzuje se až do dneška. Jistě, že mohou padnou pod vládu sympatie a antipatie správné úsudky, ale nemohou znamenat nic významného pro to, jak člověk zasahuje svým úsudkem do reality. Cesty, na nichž se tak nebo tak orientovaný úsudek stává epidemickým, ty mohou být zvláště studovány, když se sleduje vývoj úsudku u lidí v posledních letech. Čemu věřily miliony lidí ve Střední Evropě, čemu budou věřit? A čemu se věří mimo Střední Evropu? Ve Střední Evropě tak dlouho, jak to právě šlo, mimo Střední Evropu to půjde dále. Ale na čem záleží, je že si konečně jednou zvykáme učit se z událostí, že se pozorují věci z toho hlediska tak, že se usuzuje z událostí.

Hleďte, tu by si člověk přál, aby závažnost událostí u lidí mohla být tak trochu určující a rozhodující a zejména způsob jak se události v současnosti zcela originálně odehrávají, tak jak se dříve neodehrávaly. Polárně protichůdné věci se dávají dohromady!

Upozornil jsem vás posledně na to, že přenesení bolševismu do Ruska bylo v podstatě impulsem Ludendorffovým. Tyto věci, které mimo oblast Centrálních mocností říkat nebylo ovšem nutné, byly už dost často řečeny. Nechtělo se jim jen naslouchat. Činil jsem vždy znovu tu zkušenost, o které jsem se zde již jednou zmínil, která je však zkušeností významnou: Onen spis, který jsem vypracoval - vyprávěl jsem to již, ale chtěl bych, aby se na to nezapomnělo, neboť budu postupně vypravovat všechny tyto věci, svět se má dovědět, o co se tu jednalo - se skládal ze dvou částí. Druhá část obsahovala ale pro tehdejší dobu, v poměrech vystupňováno, to, co jsem vám načrtl jako sociální poměry. První část ale obsahovala to, co jsem pokládal za nutné, aby se o tom hovořilo způsobem, který jsem ukázal a bylo to šířeno.

Vyhledal jsem lidi, kteří to, co jsem tu napsal, četli a kteří si odpověděli: Ano, má-li se uskutečnit první bod především, tak vede nutně k abdikaci německého císaře! Nu to jsem mohl vždy říci. Když to k tomu vede, tak to bude jistě nutné, že to k tomu vede. Světové dějiny mi daly za pravdu. Tato abdikace musela přijít. Ale nesměla přijít tím způsobem, jak se to nyní stalo, nýbrž musela přijít z vnitřního, svobodného rozhodnutí. Samozřejmě, že by toto vyplynulo z tohoto prvního bodu. Tento první bod ovšem nezněl: Německý císař má abdikovat, nýbrž staví určitý požadavek. Kdyby se splnil, nastala by abdikace dávno za zcela jiných okolností, než nastala nyní.

Nemohl jsem nikdy dosáhnout toho, aby lidé pochopili, že to, co jsem tu sepsal, bylo vysloveno právě ze skutečností. S ohledem na tento první bod nedošlo se také dále. Když jsem svou záležitost přednesl jednomu ministru zahraničí, řekl jsem mu také: Máte volbu, buď být rozumným a dělat věci pomocí rozumu, nebo prožít revoluce, které musí v nejbližších desetiletích nastat, a které počnou velmi brzy.

Ale právě tak pravdivé jako toto, co poukazuje na určitou jen o něco větší perspektivu, je také to, že bylo nutné, aby se německý císař přiměl k abdikaci, a že k tomu takový návrh směřoval. Ale když jsem řekl to, co spočívalo na menší perspektivě než ta druhá věc, tak se právě také na to pohlíželo jako na něco - nu, o čem se nesmělo ani hovořit, o čem se ani vážně nesmělo hovořit.

Právě tak ovšem nebyly nutné teprve až posledními událostmi, které, řekl bych, velice zřejmě prozrazují nezdravého ducha Ludendorffova, nýbrž to se již dávno mohlo vědět. Mohl jsem na to upozornit před delší dobou. Ale není-liž pravda, v duchovně-vědecké oblasti se musí upozorňovat na to, že také duchovní vědy samé se dnes lidé lekají, protože sejí bojí. A duševní strach je dnes něčím, co v myslích lidí sehrává zcela velkou roli, co sehrává nesmírnou roli. Vystupuje v nejrůznějších maskách. Ale duševní strach, neochota přistoupit k něčemu, to je to, co hraje zvláštní úlohu. Z tohoto hlediska musíme na tyto události pohlédnout, potom poznáme je jako symptomy pro hlouběji ležící věci. Vezměme jednu událost posledních dnů.

Že tyto věci nastanou tak, jak nyní nastaly, to mohl dávno vědět každý pozorující posuzovatel německých poměrů a německého vojska. Pouze Ludendorffovi to došlo teprve 8. srpna 1918, že nemůže zvítězit. Byl „praktikem“. Vzpomeňte si, co vše jsem o praktikách, o

nepraktičnosti praktiků během doby přednesl! On byl praktikem, který se ve všech poměrech zmýlil, kterému ze všech naposledy teprve 8. srpna došlo, že s vojskem, které má k dispozici, zvítězit nemůže. Rozumní lidé to věděli od 16. září 1914, že s takovým vojskem zvítězit je nemožné. Nu, co dělá Ludendorff? Dal si zavolat Ballina, aby šel konečně k císaři a řekl mu, jak se věci mají, protože Ballin byl s císařem velice spřátelen. Zeptáte se: Nebyl tehdy žádný říšský kancléř? Ano, byl říšský kancléř, ale ten se jmenoval Hertling. Nebyl tehdy žádný ministr zahraničí? Byl takový, to byl pan van Hintze, který' udělal kariéru na základě nejtemnějších manýr u dvora. Existoval také říšský sněm, nu atd.. o takových přivěscích národního života má sotva cenu namáhat se mluvit v naší době. Tedy Ludendorff si dal zavolat Ballina a pověřil ho, aby vysvětlil nejvyššímu vojevůdci situaci. Ballin se vydal tam, kde císař prodléval samozřejmě vždy stranou od vlastních událostí, když Ludendorff právě neshledával oportunním dát hlásit, že v přítomnosti jeho Veličenstva, nejvyššího vojenského velitele se podnikla ta neb ona akce. Tuto přítomnost uměl právě odhadnout každý, kdo znal poměry. Tedy Ballin, který byl císaři dávno znám a který byl chytrým člověkem, ten se vydal na Vilémovu výšinu, aby císaře informoval. To by bylo možné jen tehdy, kdyby byl mohl s císařem mezi čtyřma očima, což dříve vždy mohl, kdyby ho císař nebyl dříve, když ho Ballin na počátku války chtěl informovat, nebyl ho tak trochu nepřetřel dámským vějířem. Ale přesto se uvolil i přes políček dámským vějířem k vůli důležitým událostem svého starého přítele informovat. Ten ale přivolal pana von Berga, který dovedl rozhovor odvést na jiné téma, což císař samozřejmě chtěl, neboť nechtěl slyšet pravdu. Tak nedošlo vůbec k rozhovoru o tom, o čem se mělo hovořit.

Vyprávím to jen jako psychologii. Zde máte člověka, který figuruje v nejdůležitějších událostech, který se bojí pravdy, jež mu jiný přináší a vůbec ji nepřijímá. Tu to vidíme zřetelně. A tento fenomén je dnes velmi rozšířen. Tedy Ballin nemohl „Nejvyššího vojenského velitele“ přesvědčit, protože mu tuto věc nemohl přednést. Ludendorff zavolał pana von Hitze, vyjednal s ním, aby požádal Dohodu o příměří. To bylo hned po 8. srpnu 1918. Pan von Hitze slíbil, že se obrátí na Wilsona. Ale nestalo se nic až do října 1918, přesto že to bylo jisté, že se muselo stát to, co se pak stalo o pár týdnů později za nešťastného ministrování Prince Maxe von Badena. Princ Max von Baden chtěl jít do Berlína a učinit něco zcela jiného. Ale Ludendorff prohlásil, že musí během 24 hodin přednést prosbu o příměří, jinak že by se stalo velké neštěstí. Proti svému dřívějšímu rozhodnutí to Princ Max von Baden učinil. Za pět dní prohlásil Ludendorff: On prý se zmýlil, nebylo to prý vůbec nutné!

To je takovým příkladem, jak praktikové, vážení praktikové, k jejichž uctívání však nebylo ale nejmenšího důvodu, zasahují do světových událostí, s jakým smýšlením a s jakými silami myšlení zasahují. Ale současně je to cesta studovat, jak se úsudky stávají epidemickými. neboť úsudek, že Hindenburg a Ludendorff jsou prý „velcí mužové“, to se skutečně rozšířilo epidemickou silou, zatím co ve skutečnosti naprosto nebyli žádnými velkými muži, ani ze stanoviska jejich užšího povolání. Právě tyto katastrofální události jsou zcela zvláště charakteristické pro způsob, jak se vytvářejí špatné úsudky. Nanejvýš vtip vystihl mnohdy to správné. Přijdete-li nyní do Berlína - většina z vás v posledních letech v Berlíně nebyla - našli byste v blízkosti Vítězného sloupu, v blízkosti té „strašné bedny, strašidelné bedny“, budovy říšského sněmu - ano vyhlíží tak, jako by byla vybudována podle velké strašidelné bedny - tam byste našli pozoruhodný výtvar. Stojí tam totiž ošklivá reprodukce jednoho člověka ze dřeva, „Hindenburg“, velký, obrovský, a zde musel každý vlastenec vrazit hřebík, takže

postupně toto dřevo bylo pokryto samými hřebíky. Plánovalo se, že tento strašně ohřebíkový krám bude uchován v muzeu ministerstva války. Pouze berlínský vtip našel výstižný úsudek. Ten pravil: Až bude hřebíky zatlučen do bedny, zcela zabeďněný pak přijde na ministerstvo války.

Všechny tyto věci by měly být pozorovány z toho stanoviska, o němž jsem vám častěji hovořil, ze stanoviska symptomatologie dějin, jakož i symptomatologie událostí vůbec, které se vztahují na člověka. Zevní svět poskytuje právě jen symptomy, a dochází se k pravdě jen tehdy, když poznáváme tyto symptomy v jejich povaze jako symptom.